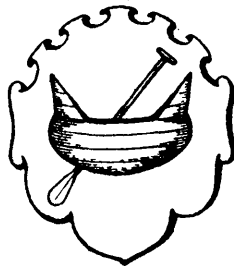

DZIENNIK

ZARZĄDU

M. ŁODZI.

Redakcja i administracja
Plac Wolności 14. Tel. 26-66.

Administ. czynna od g. 9-12 w p.
Redakcja od godz. 2-3 po południu

Ogłoszenie: Wiersz nonparel. (cztery szp. na stronie) zł. 0.20—Przed tekstem zł. 0.55—za wiersz (dwie szpalty na stronie) Drobne zł. 0.05 za wyraz. Najmniejsze ogłoszenie zł. 50.—

Prenumerata: Miesięcznie zł. 1.—.

Cena egzemplarza zł. 0.25.

Nr. 39. (314)

Łódź, wtorek 29 września 1925 r.

Rok VII.

Zwalczanie głodu mieszkaniowego w krajach europejskich po wojnie.

Dzisiejszy, powojenny głód mieszkaniowy nie jest bynajmniej oryginalną cechą czasów, w których żyjemy. Wielkie wojny albo wielkie kryzysy gospodarcze zawsze rodziły tę samą klęskę. Ponieważ przemysł budowlany wraz z pokrewnymi działami przemysłu stanowił po wszystkie czasy potężny dział ogólnego życia gospodarczego, więc wszelkie kryzysy odbijały się przede wszystkim na tym właśnie przemyśle. Spotykamy się więc dziś ze zjawiskiem mniejszego albo większego głodu mieszkaniowego we wszystkich prawie krajach, wszystko jedno czy jest to Ameryka o silnej dolarowej walucie, czy też są to zniszczone finansową inflacją Niemcy.

Nic dziwnego, iż zagadnienie o tak doniosłym znaczeniu gospodarczym, społecznym i kulturalnym, jakim jest zagadnienie mieszkaniowe a ściślej: zwalczanie głodu mieszkaniowego, wywołało wszędzie najżywszą polemikę i stworzyło w konsekwencji zwolenników różnych, często wręcz odrębnych poglądów. Można łatwo spostrzec dwie zasadnicze i przeciwstawne sobie grupy: przedstawicieli systemu wolnej gospodarki mieszkaniowej i przedstawicieli tejże gospodarki przymusowej. Gdy przedstawiciele pierwszej grupy twierdzą, że przymusowa gospodarka mieszkaniowa wręcz zrujnowała ekonomicznie sprawę mieszkaniową i zahamowała budowę nowych mieszkań, to przedstawiciele drugiej grupy właśnie w przymusowej gospodarce mieszkaniowej upatrują główny atut planowej regulacji całej gospodarki społecznej. Na pierwszy rzut oka porozumienie między temi dwiema grupami wydaje się niemożliwe.

Celem niniejszego artykułu będzie przedstawienie rozwoju zagadnienia mieszkaniowego tak, jak ono ukształtowało się w krajach europejskich po wojnie. Z powodu wielkiej trudności zebrania odnośnych materiałów, trudno o przedstawienie zagadnienia w sposób zupełnie wyczerpujący. Autorowi niniejszej pracy szczególną pomoc okazały wiadomości zagranicznych placówek niemieckich oraz wiadomości Głównego Urzędu dla spraw Zjazdów miast niemieckich.

Dwoma głównymi szlakami podążają w krajach europejskich usiłowania zwalczania braku mieszkań: jest to z jednej strony celowy podział i gospodarka resztką pozostałych mieszkań, na tle ochrony lokato-

rów, z drugiej zaś strony — zamierzenia, popierające budowę nowych mieszkań i osiedli.

Gdy śledzimy etapy rozwoju głodu mieszkaniowego w krajach europejskich, uderzają nas już w pierwszych latach wojny, jako wyniki powszechnych wstrząszeń gospodarczych, zjawiska powstrzymania działalności budowlano-mieszkaniowej oraz nieprawidłowości zarówno w wykonaniu istniejących pomieszczeń, jak i te, które powstały w związku z wypłatą komornego. Jest tedy rzeczą zupełnie naturalną, że we wszystkich krajach zajęto się najprzód wykorzystaniem mieszkań istniejących, oraz ochroną lokatorów przed nadmiernymi roszczeniami właścicieli domów. W naszym przeglądzie rozwoju powyższych spraw w ważniejszych państwach, oprzemy się na złożonym w Londynie w roku 1923 sprawozdaniu Komisji badawczej „International Garden Cities and Town-Planning Federation”; sprawozdanie to uzupełnimy nowszymi wiadomościami z innych źródeł.

W Belgji ustawy o ochronie lokatorów powstały w r. 1919 i w r. 1923. Dotyczą one dozwolonego komornego w domach mieszkalnych wybudowanych przed wojną, wyrażającego się kwotą, wahającą się między 700 fr. w gminach posiadających nie mniej niż 5.000 mieszkańców, a 5.000 fr. w gminach o ilości mieszkańców nie większej niż 10.000. Nie odnoszą się natomiast do domów handlowych, letnich mieszkań oraz domów z gruntem ponad 2 ha., od których komorne w r. 1914 wynosiło — 500 fr. Budowle, które począwszy od listopada 1918 r. podległy gruntownemu remontowi, również są wyjęte z pod działania tych ustaw; przyjmuje się tu za pewnik, że przynajmniej połowa kosztów pokryta została przez właściciela domu. Od r. 1919 sprawa najmu reguluje się drogą układu między właścicielem domu a lokatorem. Pierwsze prawo z r. 1919 zapewniło pewne ulgi lokatorowi, drugie zaś prawo pozwoliło na podwyższenie komornego do 30%.

Prawo z r. 1920 podniosło dozwolone podwyżki do 50%. W prawie zaś z r. 1923 doszły podwyżki do 100% w stosunku do płac z r. 1914. Ponadto właściciel domu może odtąd na drodze sądowej domagać się opłat za specjalne świadczenia, jak ogrzewanie centralne, zaopatrzenie w wodę i t. d. Wymówić mieszkanie można jedynie na mocy wyroku miejscowego sądu. Wogóle, przed rokiem 1925, względnie 1926, żadnemu lokatorowi nie może być wymówione mieszkanie. Jednakże właściciel domu może zawsze mieszkanie we własnym domu na własny użytek zająć, z wyjątkiem szczególnych wypadków, gdy właściciel lokalu jest np. inwalidą wojennym, czy też wdową po wojskowym i przy wyłączeniu wypadku, że również właściciel domu należy do jednej z tych kategorii. Sublokatorzy mają te same prawa co główni lokatorzy; gdy lokator wyprowadza się, wtedy sublokator wstępuje w bezpośredni stosunek najmu z właścicielem domu. Omawiane prawodawstwo ochroniło skutecznie większość lokatorów. Zrozumiałe jest, że w Belgji, podobnie jak w Niemczech, istnieją również zwolennicy poglądu, że gospodarka przymusowego najmu („Mietenzwangswirtschaft“) powstrzymuje budowę nowych domów.

W Danji, w szczególności w Kopenhadze, już przed wojną odczuwano brak mieszkań. Podniósł się on jeszcze wskutek rozwoju przemysłu i wydatnego przyrostu ludności. W r. 1916 wydane zostało pierwsze prawo o ograniczeniach w sprawach najmu. Ustanowiono mieszane komisje, złożone z właścicieli domów i lokatorów, celem czuwania nad sprawami najmu. W r. 1919 presja prawna została rozluźniona. Lata 1922 — 1923 przyniosły odnowione obostrzenia, polecone jednak zostało gminom, ograniczenia wprowadzać w życie na określony przeciąg czasu

i zgodnie z miejscowymi warunkami, przytem najdlużej bo do maja r. 1925. Kopenhaga i inne przeważnie większe miasta zastosowały te ograniczenia.

W Anglii zasadniczą ustawą jest „państwowa ustawa najmu” z roku 1920. Poprzednie ustawy wprowadzały stopniowe podwyżki, których ostateczne unormowanie znalazło swój wyraz wreszcie w ustawie z r. 1920. Prawodawstwo dotyczy domów mieszkalnych, z zasadniczem komornem, wynoszącym 105 £ w londyńskim okręgu politycznym, 90 £ — w Szkocji i 78 £ — w innych częściach Anglii. Ustawa nie rozciąga się na domy mieszkalne, wybudowane lub przebudowane po 2-im kwietnia 1919 r., na domy z określoną przyległością gruntu oraz na zajęte przez przedsiębiorstwa handlowe. Dozwolone podwyżki wahają się w granicach od 15 do 40%, stosownie do uczestniczenia lokatora w kosztach świadczeń; dołącza się do nich oprócz tego 6% za koszty poniesione między r. 1914 a r. 1920 na nadbudowy i przeróbki budowlane. Póki lokator płaci regularnie, zabezpieczony jest przed wymówieniem lokalu; przewidziane są wszakże prawne możliwości na wypadek, gdy właściciel życzy sobie lokal we własnym domu sam użytkować. O wszelkich podwyżkach komornego należy zawiadamiać lokatora na cztery tygodnie naprzód. Do miejscowych sądów można udawać się, aby w drodze presji prawnej spowodować należyty stan utrzymania domu. Wszelkie zatargi łagodzone są przez „county-court”, t. j. sądy hrabstw, czyli miejscowe sądy do rozstrzygania drobnych spraw. Żadne odsetki od komornego na budowę nowych domów nie są pobierane. Główny, zakreślony sobie cel, t. j. uregulowanie spraw najmu, powołane prawodawstwo argielskie najzupełniej osiągnęło. Nastąpiło jednak, w konsekwencji stosowania tego prawa, pewne zaniechanie w utrzymaniu domów i oto wśród właścicieli zauważyć się daje wyraźna tendencja, aby po wypełnieniu warunków najmu domy sprzedawać a nie nanowo wynajmować. Sprawozdanie Komisji mówi o licznych obojętnościach i nieprawidłowościach, jakie wywołała ogólna ustawa z r. 1922, gdy nieprawne podwyżki zmalowały wskutek wejścia w życie prawie dozwolonej normy. Na powolne przetwarzanie się ustawy o ochronie lokatorów wpłynęły różne projekty Komisji, z których powstał wreszcie zarys ustawy określającej, że prawo o ochronie lokatorów ma przestać obowiązywać w r. 1925. Przywilej, jaki uzyskała mniejszość w Komisji, wyraża się w tem, że w latach od r. 1925 do r. 1930 przy sądach będą urządzać specjalne komisje, których celem będzie wywieranie odpowiedniego wpływu łagodzącego we wszelkich sprawach mieszkaniowych.

W Finlandji do roku 1917 żadnych ograniczeń najmu nie było. Zarządzenia rządowe i różne ustawy powstały w latach od roku 1917 do roku 1922. Ustawa o ochronie lokatorów miała na celu przede wszystkim uniemożliwienie wymawiania mieszkań lokatorom, z wyjątkiem specjalnych okoliczności, oraz ograniczenie podwyżek komornego. Ochrona przed wymawianiem lokali ustaje w maju roku 1922, od tego bowiem czasu właściciele domów posiadają wolność wyboru lokatorów, dalej jednak pozostaje w mocy ograniczenie czynszu komornianego. Ustawa z r. 1922 karze grzywną lub więzieniem właścicieli domów, nieposłusznych względem jej przepisów. Tymczasowa „ustawa o niedopuszczeniu do nadmiernych żądań komornego” osiągnęła moc prawną w czerwcu 1923 r. i trwała do czerwca 1924 r. Prawodawstwo rozciąga się na pomieszczenia mieszkalne i inne w 26 miastach i 33 osadach, wskazanych przez urząd. Ustawa obejmuje również pojedyncze pokoje, umeblowane albo bez umeblowania, nie dotyczy natomiast hoteli i pensjonatów. Przedsiębiorstwa handlowe i biura do czerwca roku 1921, były objęte tą ustawą, obecnie jednak są z pod jej działania zwolnione, nawet gdy w grę wchodzi biura kor-

poracyj publicznych albo towarzystw dobroczynnych. Przed ustawą z r. 1921 czynsz komorniany był od czasu do czasu podwyższany. Następnie opublikowana została lista zasadniczych płac w każdym z miast i okręgów, do których odnoszą się ograniczenia. Rząd pozwolił, aby te ceny zasadnicze były od czasu do czasu zmieniane, stosownie do postępującej dewaluacji. Ogólne podwyżki były obrachowywane począwszy od roku 1914 według mnożnika, który w statucie z r. 1914 wynosił—100; w marcu r. 1923 mnożnik był 804 i 1 czerwca tegoż roku—1.000. Specjalne dodatki były dozwolane za używanie centralnego ogrzewania, wody gorącej i t. d. Wymawianie mieszkań jest od r. 1922 dozwolone, ale właściciele domów są zmuszeni pomieszczenia według prawnych norm na nowo odnajmować i o zmianach meldować miejscowym urządzeniom. Podwyżki są możliwe w umówionych terminach. Zle jest rzeczywiście rozwiązana kwestja remontu, gdyż właściciele domów nie są obowiązani podejmować się dokonywania remontu, co do którego w umowie najmu niema zobowiązań, chyba że powstają sytuacje wręcz zagrażające zdrowiu. Odsetek od komornego na budowę mieszkań nie pobiera się. Jak stwierdza sprawozdanie, jest to rezultatem stosowania finlandzkich praw mieszkaniowych, iż od roku 1922 łatwiej o najem mieszkania. Jednocześnie jednak częściej zauważyć się dają zaniedbania w dziedzinie budownictwa. Godne uwagi jest tworzenie się „Towarzystw właścicieli domów” oraz innych form korporacyjnej własności domowej, w których lokator występuje w charakterze współwłaściciela domu.

We Francji po tymczasowych, prowizorycznych ustawach powstała silna, ograniczająca ustawa z 31 marca 1922 r., rozciągająca moc działania na wszystkie domy, które przed wojną używane były dla celów mieszkalnych. Właściwa podwyżka komornego, rachowana procentowo, nie jest zatwierdzona. Prawodawstwo ma na celu zabezpieczenie lokatora względem obiektu najmu. Lokatorzy obowiązani są pokrywać zwiększone wydatki na podatki i dodatkowe świadczenia, ponadto dolicza się im 5⁰/₀ na dokonywanie remontu. Nieporozumienia na tle zwiększonych zadań są pojednawczo rozstrzygane przez sądy. Póki lokatorzy płacą punktualnie komorne i podatki i stosują się do warunków w kontrakcie najmu zawartych, zabezpieczeni są co do posiadania lokalu. Dla właścicieli domu zastrzeżona jest jednakże możliwość zużytkowania domu dla bliskich krewnych. Sublokatorzy korzystają z ochrony ustawy, jeśli tylko umowa sublokatora nie jest sprzeczna z kontraktem najmu lokatora; przytem właściciele domu korzystają proporcjonalnie ze zwiększonego zysku, płynącego z umowy sublokatorskiej. Właściciele domów zwolnieni są od obowiązku dokonywania remontu nazewnątrz domów, z wyjątkiem takiego, który jest niezbędny dla utrzymania domu, lub wręcz wynika z konieczności sanitarnych. Odsetek od komornego na budowę domów nie pobiera się. Prawodawstwo dotychczasowe nie osiągnęło żadnych, szczególnie pomyslnych rezultatów. Cały szereg projektów udoskonaleń jest rozpatrywany w ciałach prawodawczych.

Dla Paryża i departamentu Sekwany ma być ustanowiony 75⁰/₀ dodatek do komornego.

W Holandji powstał szereg ustaw w latach 1917—1921. Dzięki tym ustawom powstały urzędy mieszkaniowe w gminach, w których panował głód mieszkaniowy. Prawodawstwo stosuje się względem wszystkich mieszkań w gminach, w których powstały urzędy mieszkaniowe, z wyłączeniem jedynie mieszkań, zajętych przez korporacje publiczne, towarzystwa użyteczności publicznej, mieszkania z posiadłością rolną

oraz mieszkania w nowych budowlach, wzniesionych po 1 stycznia 1920 r. W skład każdego urzędu mieszkaniowego wchodzi: przedstawiciel sublokatorów, przedstawiciel lokatorów, oraz jeden bezstronny znawca prawa. Właściciele domów za zgodą odnośnych urzędów mieszkaniowych mają prawo żądania podwyżek 20-procentowych w tańszych domach i 10-procentowych w droższych domach, zgodnie ze stnowiskiem, ustalonym dn. 1 stycznia 1916 r. Przy roszczeniach większych, uznano jako najwyższą granicę 37 do 50%. w Amsterdamie pozwolono po roku 1916 na stosowanie przeciętnie 35%. Prawo o wywłaszczeniu domów upoważnia gminy w wypadkach ujawnienia ciągnięcia nadmiernych korzyści, lub celem dokonania niezbędnego remontu, do wywłaszczania domów za odpowiednim odszkodowaniem; akcja wywłaszczenia może się odbyć bez szczególnych formalności. Lokator ma prawo zwrócenia się do urzędu mieszkaniowego, skoro nie potrafi polubownie dojść do porozumienia ze swym sublokatorem. Rozpatrywany był sądowo taki przypadek, gdy lokator udowodnił, że wypełnił wszystkie zobowiązania i pomimo usilnych starań, innego mieszkania nie mógł otrzymać. Sublokatorzy mają te same prawa, co i lokatorzy. Niema przymusu dokonywania remontu, jednakże urzędy mieszkaniowe przy ustanawianiu komornego, mogą nakładać warunek remontu, co też zwykle następuje. Rezultaty działalności prawodawczej są naogół dobre. Obecnie zdąża się w Holandji ku temu, abż zezwolić na podwyżkę komornego do 50 lub 37% oraz, wogóle, po przejściowym, kilkoletnim okresie, rozluźnić nieco presję gospodarczą.

We Włoszech warunki unormowały się drogą wydania prawa z lipca 1923 r., które w ogólności ustanowiło wolność w dziedzinie zawierania umów mieszkaniowych; zastrzegło jednak działalność urzędów rozjemczych oraz możność wstrzymywania wymówień mieszkania drogą nakazów sędziowskich.

W Norwegji, po wielu ustawach poprzednich powstało prawo z r. 1919, którego zadaniem jest przymusowa ochrona w całym Państwie wszystkich mieszkań małych, 3-pokojowych z kuchnią, oraz pozostałych mieszkań, stosownie do rozstrzygnięcia gminy. Dla podwyżek komornego nie istnieje żadna określona granica, jednakże gminy mają prawo zakładania tam, gdzie istnieje głód mieszkaniowy, urzędów mieszkaniowych składających się z 3-ch osób, bez których pozwolenia nie wolno ustanawiać żadnych podwyżek czynszu. Urzędy mieszkaniowe mogą też skuteczk stosownej prośby, albo z własnej inicjatywy, określać „sprawie dliwe” komorne. W Chrystjanji dozwolona jest 60-procentowa podwyżka komornego. W domach wybudowanych po 1 sierpnia 1914 r. ce a komornego ustanawia się stosownie do kosztów budowy. Wymówienie mieszkania zależne jest od zezwolenia urzędu mieszkaniowego. Urzędy mieszkaniowe mogą zmusić, pod groźbą wstrzymania pozwoleń na podwyżki komornego, do wykonania remontu. Specjalnych odsetek od komornego na budowę nowych domów nie pobiera się. Wszystkie ni porozumienia rozstrzygane są przez urzędy mieszkaniowe. W norweskiej opinji publicznej ustala się pogład, że aczkolwiek specjalne prawo dawstwo mieszkaniowe konieczne było czasu szczególnego głodu mieszkaniowego i zwłaszcza czasu wojny, dziś jednak gdy już warunki zmie łły się na lepsze, bynajmniej niema potrzeby dalszego zastosowywania tych ustaw.

O odnośnych stosunkach w Austriji wiemy to tylko, że podobnie jak w Niemczech, istnieje tam racjonalny podział mieszkań i najem po llegali kontroli, z powodu jednak głodu mieszkaniowego tożnawia na-

rażona jest na wiele obejść. Stan domów znajduje się naogół w zupełnym zaniedbaniu.

W Czechosłowacji prawodawcze unormowanie warunków najmu i kształtowania cen opiera się w głównych punktach na wzorach austriackich i niemieckich.

W Rumunii rozmaite ustawy mieszkaniowe od r. 1916 do r. 1923 odnoszą się do wszystkich domów i pomieszczeń, zajętych na przedsiębiorstwa handlowe we wszystkich częściach kraju, oprócz budowli zrzeszeń społecznych. Od r. 1919 ceny komornego stopniowo podnoszą się. Ostatnia ustawa lokatorska określała jako najwyższą stawkę dla domów mieszkalnych — trzykrotną i dla pomieszczeń handlowych — siedmiokrotną, stawki z r. 1919. Póki lokatorzy skrupulatnie wypełniają swoje zobowiązania, posiadają zapewnioną ochronę mieszkania; jednakże właściciel pod pewnymi warunkami może się wprowadzić do swego domu. Sublokatorzy korzystają z podobnej ochrony. Lokatorzy są odpowiedzialni za drobny remont. O dokonaniu większego remontu decyduje sąd według indywidualnego rozstrzygnięcia. Odsetek od komornego na budowę nowych domów nie pobiera się. Sukcesem prawodawstwa jest istotna ochrona lokatorska, jednakże jednocześnie zaznacza się zniszczenie istniejącej gospodarki domowej. Właściciele domów wolą je sprzedawać niż odnajmować.

W Szwecji szereg ustaw aż do r. 1921 stopniowo podnosi, granice, do których może się posuwać podwyżka komornego we wszystkich pomieszczeniach mieszkalnych w miastach z ludnością powyżej 5.000, z wyjątkiem gdy w danej gminie ludność większością dwóch trzecich postanawia odnośnej ustawy nie wprowadzać w życie. Jedynie dla pomieszczeń zajętych przez przedsiębiorstwa handlowe ograniczenia zniesione są od 1 października 1921 roku. Nie jest wszakże ustanowiona stała granica dla podwyżek komornego. Określenie tej granicy pozostawione jest decyzji gminnych urzędów mieszkaniowych, które rozstrzygają według własnego uznania. Podwyżki do 50% komornego przedwojennego, za jakie uważane jest komorne 1-go października 1915 r., dozwolone są bez współdziałania urzędów mieszkaniowych. Wszystkie koszty świadczeń dodatkowych, jak woda gorąca, opał i t. d. są dodatkowo określane. Urzędy mieszkaniowe mają szerokie pole inicjatywy i działania. Póki wypełniane są wszystkie warunki umowy najmu, wymówienie mieszkania nie jest dozwolone, nawet w tym wypadku, gdy właściciel życzy sobie dane pomieszczenie zająć na własny użytek. Sublokatorzy mają te same prawa co i lokatorzy; powstaje jedynie ewentualność brania pod uwagę specjalnego zniszczenia, którego sprawcami mogą być sublokatorzy. Podwyżki komornego muszą być komunikowane zawnazaszu z terminem odpowiadającym terminowi wymówienia.

Urzędy mieszkaniowe posiadają władzę znizenia podwyżki komornego poniżej 50%, jeśli mieszkanie nie jest w dobrym stanie. W latach 1921—1922 we wszystkich miejskich domach w Szwecji pobierane były od komornego odsetki na budowę nowych domów: wynosiły 0,2 procentu od netto-komornego. Ustawodawstwo było stosowane w około 150 gminach i wywarło swój regulujący wpływ w ten sposób, że przeciętna podwyżka komornego wynosi 153% komornego przedwojennego.

W Szwajcarii ochronę lokatorów nagina się bardzo indywidualnie do poszczególnych wypadków. Przy zawieraniu umowy najmu z nowym lokatorem następuje ze strony władz oznaczenie komornego; analogiczna ingerencja władz następuje odnośnie tych umów najmu, które

przed wejściem w życie ustawy Rady Związkowej z r. 1920 wyraźnie albo milcząco przedłużone zostały. Lokator musi jednakże okazać dowód, że zgodził się na wyższy czynsz komorniany jedynie z obawy, aby nie pozostać bez mieszkania. O wysokości dozwolonego komornego mówi się bardzo krótko w przepisach szwajcarskich; chodzi o to, aby właściciel osiągnął odpowiednie oprocentowanie włożonego w nieruchomość kapitału, przyczem muszą być uwzględnione: wzrost procentów hipotecznych, koszty utrzymania i t. d. Dla wszelkich lokali pracy oraz handlowych niema określonego czynszu. Władze mogą wymówienia, które są w określonym wypadku nieuzasadnione, zakwalifikować jako niedozwolone. Wymówienie jest uzasadnione, gdy np. zachowanie się lokatora lub jego rodziny daje powód do umotywowanych skarg, lub właściciel domu pragnie zająć dany lokal dla siebie albo swych najbliższych krewnych. Ograniczenia, w wymówieniach odnoszą się zarówno do pomieszczeń mieszkalnych, jak do pomieszczeń zajętych na cele handlowe lub przemysłowe.

W Hiszpanji, z roku na rok przedłużany jest dekret królewski z r. 1920. Dekret ten rozciąga ochronę lokatorów na wszystkie pomieszczenia mieszkalne i handlowe w głównych miastach prowincjonalnych z ilością mieszkańców ponad 20.000. Zależnie od rodzaju mieszkania, dozwolone najwyższe komorne przewyższa cenę przedwojennego komornego o 10 do 20%. Ochrona lokatorska stosowana jest póki wypełniane są warunki najmu; ustaje natomiast, skoro właściciel domu pragnie mieszkanie dla siebie zająć, lub też przy jawnem złamaniu umowy, do którego również należy podnajem bez pozwolenia. Sublokatorzy posiadają w praktyce te same prawa co lokatorzy. Specjalnych odsetek od komornego na budowę nowych domów nie pobiera się. Przewodawstwo w całości wypełnia zadania ochrony lokatorskiej, jakkolwiek słyszy się dużo skarg z powodu nadużyć.

W Niemczech, po zorganizowaniu już w pierwszych latach wojny urzędów rozjemczych do spraw najmu przez dowództwa różnych sztabów wojskowych, wydane zostało „Zawiadomienie o ochronie lokatorów” z 26 lipca 1917 r., „Rozporządzenie o ochronie lokatorów” z dn. 23 września 1918 r. względnie 22 lipca 1919 r., „Ustawa o środkach zapobiegawczych brakowi mieszkań” z dn. 11 maja 1920 r. i wreszcie „Państwowa ustawa najmu” z 24 marca 1922 r. „Państwowa ustawa najmu” formułuje pojęcie „ustawowego komornego, które składa się „z podstawowego komornego” oraz dodatków z powodu podwyżki procentów, kosztów urządzenia i bieżących kosztów utrzymania porządku. Komorne wynosi obecnie przeciętnie około 50% komornego przedwojennego, łącznie z podatkiem mieszkaniowym.

Z powyższego przeglądu różnych usiłowań, uregulowania warunków najmu lokali, widzimy, że w przeważającej ilości krajów europejskich normy prawne przeciwstawiają się wolnej gospodarce, wyznaczają natomiast pewne granice przy wyznaczaniu ceny komornego i zabezpieczają lokatorowi obiekt najmu. Tylko część krajów zwraca dostateczną uwagę na tak ważne pod względem gospodarczym zagadnienie, jakim jest utrzymanie całości budowli drogą unormowania kwestji remontu. W Niemczech dopiero od bardzo niedawna pojawiają się w tej dziedzinie pewne oznaki polepszenia. Szczególnie zwraca uwagę w powyższym przeglądzie okoliczność, że w większości krajów, nawet w tych, których waluta nie podlegała zmianom, lub też podlegała wstrząśnieniom jedynie bardzo nieznaczny, ustanowiona została podwyżka komornego o wiele większa niż w Niemczech.

Ważniejsze jeszcze od zarządzeń na polu racjonalnego podziału mieszkań są zarządzenia, mające na celu zwiększenie intensywności budowy mieszkań. Naturalnie, nie tylko w państwach prowadzących wojnę, ale również w państwach neutralnych, w miarę przedłużających się działań wojennych, ruch budowlany coraz bardziej podupadał aż wreszcie zamarł. Ten smutny fakt miał swą podstawę przede wszystkim w bezpośrednim pochłonięciu przez wojnę ludzi i materiałów; bardziej jednak jeszcze, zwłaszcza po wojnie, we wzrastającej drożźnie i coraz cięższych warunkach kredytowych. Ożywienie ruchu budowlanego zaznacza się jedynie w tych krajach, które zdecydowały się wesprzeć sprawę mieszkaniową drogą subwencji w jakiegokolwiek formie specjalnej pożyczki wewnętrznej. Taka pożyczka musi być wyłączona z rzędu normalnie rentujących się gałęzi gospodarki narodowej.

Stosowane sposoby subwencji składały się albo z bezpośredniej pomocy dla budujących, np. przez dostarczenie kapitału budowlanego w formie zapomogi bez obowiązku zwrotu; albo w formie zapomóg, których zwrot odłożony jest na czas późniejszy, t. z. pożyczek budowlanych; albo też w formie hipoteki budowlanej o bardzo niskim procencie. Z drugiej strony występuje forma zapomogi w ten sposób, że pomoc ofiarowana zostaje po cenie kosztu. Wreszcie natrafiamy na zapomogi w formie ulg podatkowych, zniżki wszelkich świadczeń i t. d.

Zróżdłami, z których dla państwa i gminy wypływają środki zapomóg w Niemczech, Austrii i Szwecji, stały się z biegiem czasu specjalne podatki, we wszystkich innych krajach Europy koszty opędzane są z bieżących środków.

Po tem, co zostało wyżej opisane, zbyteczny już będzie dokładny opis rozwoju prawodawstwa mieszkaniowego w poszczególnych państwach, skreślone natomiast będzie jego działanie w niektórych, szczególnie interesujących przypadkach.

Holandja posiada starą tradycję na polu popierania ruchu budowlanego. „Holenderskie prawo mieszkaniowe z 22 lipca 1901 r.” różni dwie możliwości. Państwo udziela gminom pożyczek, które albo są zużywane przez nie same dla własnych przedsięwzięć w dziedzinie budowy mieszkań i opieki mieszkaniowej, albo też gminy przekazują te pożyczki organizacjom społecznym, które dysponują niemi przy zachowaniu określonych warunków. W tym ostatnim wypadku gmina występuje jedynie w charakterze gwarantującego. Działalność miast holenderskich rządzących się wymienionem prawem, była bardzo owocna. Prawo to w czasach wojennych i powojennych nie było zaniedbane, natomiast w czasie powojennym było jego działanie jeszcze wzmocnione przez środki, które gminy z własnej inicjatywy ustanowiły. Liczba budowli, wzniesionych z pomocą państwa, wynosiła podobno w r. 1922 — 26 do 29 tysięcy. Na Amsterdam przypadało podobno w tym roku około 6.100 mieszkań, na Rotterdam 4.800, na Hagę 3.700 i na Utrecht 1.150. Z Hagi donoszą, że miasto to, począwszy od r. 1914, działając na polu opieki mieszkaniowej, udzieliło z funduszów gminnych 43 milionów guldenów na budowę 8.000 mieszkań, z których w końcu r. 1923 już około 7.000 było gotowych. W Holandji dzięki zrzeszeniowej działalności budowlanej wzniesionych zostało 14.600 mieszkań; mimo to nie można mówić o ustaniu głodu mieszkaniowego, lecz jedynie o pewnym zmniejszeniu braków. W Amsterdamie istnieje obecnie plan zbudowania 6.000 mieszkań; gmina poręcza za kapitał budowlany, przyczem państwo dodaje specjalną premję w kwocie od 600 do 900 guldenów. Te zapomogi państwowe począwszy od r. 1915 należą do środków, jakimi dysponuje prawo miesz-

kaniowe; przekazywane są one zwykle społecznym zrzeszeniom budowlanym i wynoszą 25% kosztów budowy, przyczem zwraca się uwagę na staranny wybór prywatnego przedsiębiorcy; zebrane są w 25% przez państwo i w 75% przez gminy ze środków ogólnych i służą do wyrównania wzrostu zwiększonego oprocentowania. Koszty budowy małych mieszkań w latach 1914—1920 wzrosły 3, 10-krotnie, a w r. 1922 spadły 1,8-krotnie.

W Anglii, gdzie zagadnienie wspierania budownictwa mieszkań rozwijało się po linii falistej, na szczególną uwagę zasługuje okoliczność, jak gospodarka prywatna reagowała na każdorazowe udzielenie i odwołanie zapomóg ze środków publicznych. W r. 1918, z powodu zupełnie zanikłej produkcji mieszkaniowej, rząd zdecydował się, aby pokrycie niepokrytych części komornego przeczucić w trzech czwartych na państwo i w jednej czwartej na gminy. W r. 1919 stworzony został wielki narodowy program budownictwa mieszkań. Według tego programu domy mają być budowane przez gminy za pieniądze, zebrane drogą pożyczek lub obligacyj budowlanych, albo też udzielone przez państwo, o ile nie zostały pokryte dochodem jednego z ustanowionych przez gminy „podatków groszowych”. Następstwem tego programu mieszkaniowego, obok spotęgowania działalności budowlano-mieszkaniowej, niestety, także, wyższość cen i to w stosunku czterokrotnym do stawki z r. 1914. W r. 1914 robotniczy domek mieszkaniowy mógł być postawiony za 300 Ł, zaś w r. 1920 cena jego wynosiła już 1.200 Ł. Rząd ogłosił zatem 4 lipca 1921 r., że dotychczasowego systemu zapomóg nie może nadal kontynuować, gdyż koszty budowlane zbyt wysoko wzrosły i z tego powodu ciężary stały się nie do zniesienia. Po pewnym czasie oczekiwania zapomogi ustały, co zniżyło cprawda cenę mieszkania robotniczego aż do 500 Ł, ale sprowadziło również zanik działalności budowlanej. Chociaż z łatwo zrozumiałych powodów w Anglii rozbrzmiał szczególnie głośny apel, głoszący konieczność wskrzeszenia prywatnej inicjatywy budowlanej, jednak ta ostatnia, zawdzięczając istniejącym ograniczeniom komornego, bynajmniej nie rozwinęła się. W r. 1923 podjęta wtedy została na nowo pomoc państwowa, wyrażająca się w tej formie, że na każde mieszkanie robotnicze wyznaczony został przez państwo dodatek do komornego w kwocie 6 Ł, z zastrzeżeniem tego warunku, aby również ze strony gminy wyznaczona została taka sama kwota. (Dok. nast.)

DZIAŁ SPRAWOZDAWCZY.

Sprawozdanie

z działalności Wydziału Oświaty i Kultury

za czas od 1 kwietnia do 30 czerwca 1925 roku.

(Dokończenie.)

I czytelnia dla dorosłych. Księgozbiór wypożyczalni na dzień 1 lipca wynosił 3.337 dzieł w 3.539 tomach. W ciągu kwartału sprawozdawczego zakupiono 500 dzieł w 599 tomach. Skatalogowanych dzieł biblioteka posiada 2782 w 2925 to-

mach.

Frekwencja czytelników wypożyczalni książek w poszczególnych miesiącach przedstawia się następująco.

	meż.	kob.	ogółem	średn. dzienna
kwiecień	1136	215	1351	56,6
maj	1063	233	1296	51,8
czerwiec	1091	222	1313	57,0

Razem 3290 670 3960 55,0

Prócz wypożyczalni książek przy bibliotece istnieje czytelnia pism. Ogółem czytelnia abonuje 18 czasopism -- w tem 5 dzienników miejscowych, 4 dzienniki zamiejscowe, 5 tygodników, 4 miesięczniki. Ogół-

łem z czytelnii pism korzystało 4047 osób w tem mężczyzn 3946, kobiet 98.

W okresie sprawozdawczym przeczytano 7332 książek z czego z działu literatury pięknej 3897, zaś z działu literatury naukowej 3429.

I wypożyczalnia dla młodzieży. W okresie sprawozdawczym księgozbiór biblioteki powiększył się jedynie o 11 dzieł pochodzących z darów dziatwy: gdyż w tym czasie żadnych zakupów książek nie uskuteczniliono. Obecnie biblioteka liczy 4071 dzieł w 4347 tomach. Wszystkie książki są skatalogowane i wypożyczane dziatwie.

Frekwencja czytelników w ciągu kwartału II wynosiła 8586 osób w tem 4830 chłopców i 3756 dziewcząt, średnia frekwencja dnia 117. Przeczytano w ciągu tego czasu 14916 książek z działu literatury pięknej 11190, z działu literatury naukowej 3726 książek.

Zasadniczo biblioteka świetlicy nie posiada, jedynie w b. skromnych rozmiarach kierownictwo zezwala na czytanie książek i pism na miejscu. Ogółem w bibliotece przeczytano 1516 książek przez 811 dziatwy płci obojga.

II wypożyczalnia dla młodzieży. Stan książek w dn. 1 lipca r. b. wynosił 4428 dzieł w 4904 tomach. Księgozbiór w porównaniu z kwartałem ubiegłym powiększył się o 14 dzieł, które zostały zakupione przez czytelników, Czytelnia nieskatalogowanych książek nie posiada.

Frekwencja wypożyczonych książek do domu w ciągu kwartału II wynosiła 11557 osób w tem chłop. 5457, dziew. 6100, średnia frekwencja dnia 158,3.

Wypoż. książek do domu 17928 z czego z działu literatury pięknej 15200, z działu literatury naukowej 2728 książek. W świetlicy w okresie sprawozdawczym przeczytano książek i czasopism 5529 przez 2919 dziatwy.

Samorząd czytelnii odbył w II kwart. cztery posiedzenia przy udziale 60 czytelników.

III wypożyczalnia dla młodzieży. Księgozbiór wypożyczalni w dniu 1 lipca b. r. wynosił 3924 dzieł w 3998 tomach. Wszystkie dzieła zakupione w I kwartale zostały skatalogowane i oddane do użytku młodzieży. Frekwencja czytelników w okresie sprawozdawczym liczyła 12394 osób w tem chłopców 6448, dziew. 5945, średnia dzienna frekw. dzieci wypoż. książek wyniosła 169. Ogółem wypożyczono do domu 15151 dzieł z działu literatury pięknej 12071 z działu liter. naukowej 3080. Z czytelnii na miejscu korzystało 3254 dzieci.

IV wypożyczalnia dla młodzieży. Dla IV wypożyczalni w okresie II-go kwartału nabyto 391 dzieł w 417 tomach, z darów wpłynęły 3 książki; stan książek w dn. 1 lipca b.r. wynosił 2480 dzieł w 2619 tomach. Skatalogowanych dzieł biblioteka posiada 2245 tomów.

W ciągu m. kwietnia, maja i czerwca z biblioteki korzystało 7269 osób, w tem chłop. 3969, dziewcząt 3300, średnia frekwencja dnia 100.

W tym czasie wypożyczono 13270 książek z czego na dział literatury pięknej przypada 10725 książek, zaś na dział liter. naukowej 2545 książek.

Muzeum Miejskie. W okresie sprawozdawczym zwiedziło muzeum 3493 osoby, w tem 461 osób dorosłych i 2946 młodzieży. Z bezpłatnego wejścia korzystało 86 osób. Ponadto grupami zwiedziło 26 szkół powsz. łódzkich, 20 szkół powsz. zamiejscowych, 13 szkół średnich łódzkich i 3 szkoły średnie zamiejscowe. W porównaniu z kwartałem ubiegłym frekwencja zmniejszyła się o 2952 osoby.

W ciągu kwartału II zakupiono następujące eksponaty:

1. Biblię niemiecką, pisaną gotyckimi literami z roku 1688

2. 6 sztuk monet srebrnych
3. Rękopis słownika prawno-administracyjnego, pisany przez Jana Galińskiego w drugim poł. XVI wieku.
4. Medale, plakiety, bony, monety
5. Rękopis Kraszewskiego (W starym piecu — komedja)
6. Autografy Kraszewskiego (listy 3 sztuki)
7. Autografy Lelewela (listy 3 sztuki)
8. Żywoty S-tych Skargi z r. 1615
9. 5 monet rzymskich i 1/2 talara

Miejski Kinematograf Oświatowy. W okresie od 1.IV do 30.VI r.b. zwiedziło Miejsk. Kinematograf. Ośw. ogółem 95795 osób, w tem 36335 dorosłych i 59460 młodzieży.

W poszczególnych miesiącach okresu sprawozdawczego frekwencja publiczności na seansach płatnych wynosiła.

	razem dorosł. młodz.	
w kwietniu	35665	13.289
maju	24.777	9.511
czerwcu	35.353	13.535
	21.818	

Prócz tego na 68 bezpłatnych naukowych seansach dla dziatwy szkół powszechnych było obecnych 13557 młodzieży płci obojga. Na seansy

powyższe młodzież uczęszczała przymusowo na podstawie polecenia Inspektora Szkolnego. Każdy obraz objaśniany jest przez specjalnego prelegenta.

W dniu 3 maja wejście do kina było bezpłatne. W dniu tym zwiedziło kino 5160 osób.

Miejska Galeria Sztuki. W kwartale II urządzono następujące wystawy: 1) Wystawę okrężną grafików polskich i wystawę bieżącą prac: Łasockiego, Poduszki, Wolmara, Minkowskiego, Zemłówny. 2) Wystawę zbiorową prac: Domarackiego, Kusztełanówny, Kidonia, Pełczyńskiego, Cieslewskiego, Czepity. 3) Wystawę kwiatów W. Salwy.

W poszczególnych miesiącach okresu sprawozdawczego frekwencja w Miejsk. Galerji Sztuki wynosiła:

	Dorosł.	młodzież.	bezpłatn.	Razem
w kwietniu	1154	1098	429	2681
maju	1241	1897	1690	2828
czerwcu	592	628	245	1463

Grupami zwiedziło: 25 szkół średnich, 10 szkół powszechn. i 4 organizacje społeczne.

Postanowienie obowiązujące na terenie m. Łodzi o obchodzeniu się z dołami biologicznymi oraz o odkazaniu ścieków z tychże dołów, zatwierdzone na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 18-ym Czerwca 1925 roku.

Na zasadzie § 11 p. 7 Dekretu o Samorządzie Miejskim (Dz. Pr. № 131919 i art 3 p. 1 Zasadniczej ustawy sanitarnej (Dz. Pr. № 631919 poz. 371) Rada Miejska zarządza co następuje:

§ 1.

Za sprawne działanie i utrzymywanie w porządku filtra biologicznego oraz za należyte odkazanie ścieków wypompowywanych z filtra odpowiada właściciel nieruchomości, na której filtr się znajduje, lub też zarządzający tą nieruchomością.

§ 2.

Wszelkie włazy filtra powinny zamykać się podwójnymi pokrywami hermetycznymi; muszą być również smolowane nawewnątrz i zewnątrz, gdy będą zachodzić rdzą.

§ 3.

Wchodzenie do filtra biologicznego może się odbyć jedynie po uprzednim 3-godzinnem wietrzeniu tegoż przez otwarcie wszelkich włazów; przy jednoczesnem zastosowaniu środków do rozłożenia chemicznego ciężkich gazów trujących, wydobywających się z dołu; przez cały czas otwarcia włazów powinien być ustawiony dozór, broniący dostępu do dołu, albo też ustawiona siatka lub kratka ochronna,

Po przewietrzeniu, należy ponadto przed wejściem do filtra upewnić się, czy niema w filtrze gazów trujących; czyni się to w ten sposób, że stojąc nazewnątrz, zdala od otworu, opuszcza się do dołu na wygiętym drucie zapaloną świecę; zgaśnięcie świecy dowodził będzie obecności gazów trujących i wówczas filtr w dalszym ciągu powinien być wietrzony aż do zupełnego ulotnienia się tych gazów.

§ 4.

Doły gnilne powinny być oczyszczone z chwilą, gdy górna powłoka szlamu wynosi 30 centymetrów grubości; oczyszczać należy przez wybranie szlamu za pomocą łopaty sitowej i wywiezienie osadu hermetycznymi wozami asenizacyjnymi; o ile zaś szlam, zebrany na dnie, osiągnie 50 centymetrów grubości — należy doły gnilne całkowicie oczyścić. Syfony łączące doły gnilne, powinny być w razie zatkania oczyszczone przez przepchanie drągiem i przepłukanie wodą.

O przystąpieniu do oczyszczania dołu biologicznego powinien właściciel nieruchomości zawiadomić Wydział Budownictwa Magistratu na 3 dni naprzód.

§ 5.

Rynienki rozdzielcze, wpływowe i szlaka powinny być co najmniej raz na tydzień przepłukane wodą; w tym celu powinna być zaprowadzona rura wodociągowa z węzłem gumowym.

§ 6.

Ścieki spływające do studzienki, powinny mieć zapach torfowo-ziemisty; w razie stwierdzenia siarkowodoru (zapach zgniłych jaj) należy bezzwłocznie przystąpić do oczyszczenia kosza oksydacyjnego przez wyjęcie zawartości kosza, wymycie lub odnowienie tejże.

§ 7.

Odkazania ścieków należy dokonywać codziennie za pomocą chłorku bielącego. Chlorek musi być świeży, suchy, posiadać typową woń chłorku. Przechowywać go należy w dobrze zamkniętym naczyniu, nieprzezroczystym i w chłodnym, ciemnym i suchym miejscu.

Chlorek bielący rozrabia się z wodą w wiadrze, przyciem wody należy dolewać powoli w małych ilościach, ciągle mieszając, aby otrzymać jednolitą masę bez bryłek. Do zbiornika, z którego wypompowywane są ścieki, należy wlewać roztwór chłorku klarowny. Roztwór chłorku wlewa się na 2 do 4 godzin przed wpuszczeniem ścieków; na jeden metr sześcienny używa się 300 gramów chłorku bielącego, co stanowi na 1 klozet i dobę 40 gramów. Przy aparatach odkażających automatycznych roztwór wlewa się — w celu zachowania ruchu odkażania — wprost do zbiornika aparatu, w którym ten roztwór powinien się stale znajdować.

§ 8.

Winni niestosowania się do niniejszych przepisów pociągani będą do odpowiedzialności karnej z art. 138 K. K., o ile w myśl obowiązujących ustaw nie podlegają wyższej karze.

§ 9.

Przepisy niniejsze wchodzi w życie w dniu ogłoszenia w „Dzienniku Zarządu m. Łodzi”.

Łódź, dnia 21 września 1925 roku.

Prezydent m. Łodzi

(—) M. Cynarski.

Przewodniczący
Wydziału Zdrow. Publ.

(—) Joel.

Kronika miejska.

— **Osobiste.** Ławnik-Przewodniczący Wydziału Zdrowotności Publicznej, p. Aleksander Joel, powrócił z urlopu wypoczynkowego i z dniem 16 bm. objął urzędowanie.

— **Łódź na Kongresie Przeciwalkoholowym.** W związku z zapro-

szeniem m. Łodzi na VI Polski Kongres Przeciwalkoholowy, który odbędzie się w dn. 25, 27 i 27 września r.b. w Katowicach, poczynił Magistrat m. Łodzi szereg przygotowań, mających na celu dostarczenie Kongresowi materiałów, obrazujących rozpowszechnienie alkoholizmu w naszym mieście i zabiegi samorządu m. Łodzi w kierunku zwalczania tej

kłęski. Zaznaczyć warto, że Łódź jest jedynym z pośród miast polskich, które posiada miejską Sekcję do walki z alkoholizmem, które przy pomocy władz policyjnych prowadzi indywidualną rejestrację osób, zatrzymanych w stanie nietrzeźwym, i które prowadzi rozległe badania statystyczne z zakresu alkoholizmu.

Najważniejszym przygotowaniem jest ukończona już praca zbiorowa p. t. „Łódź w walce z alkoholizmem”. Zawiera ona następujące rozprawy: 1) prezydenta M. Cynarskiego p. t. „Poczynania organizacyjne samorządu m. Łodzi w dziedzinie walki z alkoholizmem”, 2) d-ra St. Skalskiego p. t. „Propaganda wstrzeźliwości wśród dziatwy szkolnej jako zasadniczy postulat akcji przeciwalkoholowej”, 3) M. Hertza p. t. „Projekt organizacji statystyki spożycia alkoholu w Polsce”, 4) d-ra Mikłaszewskiego p. t. „Alkoholizacja dziatwy szkolnej w Łodzi”, 5) Edw. Rosseta p. t. „Alkoholizm w Łodzi w świetle badań statystycznych”.

Poza tem Wydział Statystyczny przygotowuje szereg wykresów, które będą zamieszczone na Wystawie Przeciwalkoholowej w Katowicach.

Prezydjum Sekcji do walki z alkoholizmem postanowiło wydelegować na Kongres pp.: d-ra Skalskiego, M. Hertza, E. Rosseta i T. Wiśławskiego.

— **Z działalności Wydziału Kanalizacji i Wodociągów.** Według sprawozdania Wydziału Kanalizacji i Wodociągów za m. sierpień 1925 r. w ciągu okresu sprawozdawczego wydatkowano ogółem zł. 621.767,48 (od początku zaś zł. 2.305.095). Z sumy 621.767,48, wydatkowanej w sierpniu, zakup materiałów pochłonął zł. 233.822,71, pensje pracowników — zł. 313.324,24.

Dział Gospodarczy przyjął w sierpniu 302 wagonów materiałów, od początku zaś robót — 1.224 wagonów. Na odcinki wysłano 1040 wagonetek 5-tonowych.

Na wszystkich pięciu odcinkach robót wykopano 12.245 m. sześć kanałów. Oszalowano 14.445 m. b., ułożono spodów 865 m. b., dolnych sklepień 787 m. b., górnych sklepień 1217 m. b. kanałów, co dowodzi, że intensywność robót wciąż się zwiększa, gdyż odnośne cyfry dla miesięcy: maja, czerwca i lipca wynosiły: 50, 689 i 854.

W dziale starych kanałów dokonano remontu kanału przy ul. Wschodniej na długości 220 m. i remontu 2-ch studzienek, oraz prowadzono dalej remont żłobu koryta rz. Łódki przy ul. Drewnowskiej.

Ogólna ilość robotników, zatrudnionych w Wydziale Kanalizacji, wynosiła na d. 1-go września; 1969, czyli w porównaniu z dn. 1/VIII (1659) zwiększyła się o 310. Z ogólnej liczby robotników przy budowie kanałów zatrudnionych było 1578, przy robotach różnych 130, w dziale gospodarczym 261.

— **Rejestracja inwalidów pracy.** Na mocy okólnika Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 sierpnia 1920 r. Nr. 434, oraz pisma Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi — Wydziału Pracy i Opieki Społecznej z dn. 2/9-1925 r. Nr. L. O. P. 969/62, Magistrat m. Łodzi-Wydział Opieki Społecznej przystąpił z dniem 21/IX-1925 r. do rejestracji inwalidów pracy (niezdolnych do pracy z powodu starości).

Powyższe zarządzenie ma na celu zebranie danych statystycznych w związku z zamiarem Rządu wypłacania zasiłków inwalidom pracy, względnie jako materiał do unormowania sprawy ubezpieczenia na starość w drodze ustawodawczej.

Przy zgłaszaniu się do rejestracji osoby zainteresowane powinny odpowiadać następującym warunkom:

a) są niezdolne do pracy z powodu starości, przyczem za wiek, powodujący niezdolność do pracy, przyjmuje się 65 lat skończonych;

b) utrzymywały się z dochodów pracy najemnej w ciągu lat 30 i

mogą stwierdzić powyższe odpowiedzi z dowodami, przynajmniej zaś zaświadczeniem 2 wiarogodnych osób.

c) nie posiadają własnego majątku ani dochodu, który mógłby zabezpieczyć im osiągnięcie niezbędnych środków życiowych, oraz nie posiadają osób prawnie zobowiązanych do ich alimentowania, według postanowień prawa cywilnego, które byłyby w stanie je utrzymywać;

d) nie korzystają ze świadczeń ubezpieczeniowych na wypadek bezrobocia, niezdolności do pracy i na starość oraz zasiłków, udzielanych przez Kasę Chorych.

Podanie fałszywych danych spowoduje utratę korzystania z zasiłków przy ewentualnem wypłacaniu tychże, niezależnie od odpowiedzialności cywilnej i karnej z mocy ogólnych przepisów.

Treść Nr. 39.

Zwalczanie głodu mieszkaniowego w krajach europejskich po wojnie

Dział sprawozdawczy.

Sprawozdanie z działalności Wyż. Oświaty i Kultury (Dok.)

Obwieszczenia i okólniki.

Kronika miejska.

Licytacje przymusowe.

Wydział Podatkowy Magistratu m. Łodzi niniejszem podaje do wiadomości, że w dniu 30 września 1925 roku, między godziną 9 rano a 4 popołudniu odbędą się licytacje przymusowe ruchomości niżej podanych osób za niewpłacone podatki:

Bronowski A., Zachodnia 34, otomana, kredens, stół, 12 krzesel, zegar, pianino, stolik, 4 krzesła, leżanka, wieszak. Berger Sz., Al. I Maja 51, palto, marynarka, leżak, 4 obrazki, 1 taca, 2 wazony. Bałkowicz M., Wólczańska 7, maszyna do szycia, lustro, bielźniarka. Breslauer M., Gdańska 31, 2 szafy, tremo, kredens, pomocnik, maszyna do szycia. Borowiecki W., Brzezińska 10, kredens, otomana. Bogusławska H., Brzezińska 72, garderoba, otomana. Brauner M., Aleksandrowska 28, 2 szafy, kredens, zegar. Cederbaum I., Kilińskiego 25, maszyna do szycia, garderoba, biblioteka. Cederbaum Sz., Wschodnia 65, kredens, pomocnik. Cygler Ch., Narutowicza 40, kredens, otomana, zegar, szafa, lustro, stół, 12 krzesel. Chodobiński A., Srebrzyńska 15, szafa, bufet, zegar. Chaśkielewicz L., Podrzeczna 5, zegar, lustro, szafa. Dawidowicz I., Piotrkowska 19, szafa, 2 garnitury, garnitur, żakiet, płaszcz jedwabny, stół, 6 krzesel, 2 koldry, kredens, rama do filiżanek. Dębowski P., Kilińskiego 32, kanapa, kredens, garderoba, szafa, 2 fotele, 6 krzesel, stół. Działowski Ch., Zawadzka 23, kredens, pomocnik, tremo, stół, 6 krzesel. Działowski H., N.-Cegielniana 6, biurko, biblioteka, 2 szafy, zegar. Dymant J., Zgierska 30, kanapa, szafa, kredens, skrzynia, urządzenie sklepowe. Dankiewicz N., Brzezińska 68, 2 lustra, tremo, szafa. Dawidowicz Sz., Brzezińska 51, szafa, kredens. Ender A., Gęsia 11, warsztat stolarski, rzeczy różne. Fajfiszowicz M., Pomorska 25, maszyna do szycia, otomana, rower, wycmaczka, szafa, 2 kosze do bielizny, stół. Frydyszajn J., Cegielniana 55, kredens, otomana, biblioteka, otomana, biurko, szafa umywalnia. Fajersztaj M., St. Rynek 3, 3 worki pieprzu, waga. Frajn N., Piotrkowska 25, kocioł do dekatyzowania, urządzenie sklepowe. Frydman Sz., Zgierska 30a, 2 lustra, garderoba, kanapa, kredens, 7 krzesel, 2 szafy. Fajgenbaum Z., Kielbacha 13, szafa. Grinsztajn M., Południowa 32, 2 szafy, kredens, maszyna do szycia, leżanka, stół, 6 krzesel, szafa, garnitur. Gostyński J., Piotrkowska 16, pianino. Goldberg A., Ogrodowa 1, kredens, lustro, maszyna do szycia. Gruszczyński K., Nawrot 54, 2 szafy, 2 kontuury, kanapka, lustro, szafa, 9 par obuwia damskiego. Glasman M., Zawadzka 30, kredens, pomocnik, tremo. Gold M., Szkolna 16, kredens, otomana, zegar. Goldberg Sz., Pańska 1., towar w sklepie. Gutman A., Konstanyńska 54, pianino. Goździk B., Nowomiejska 11, 70 tuz. szpulek jedwabnych, 50 tuz. szp. labora, 7 tuz. pędzli do golenia, 6 tuz. krawatów męskich. Gotlib P., Aleksandrowska 121, szafa, 2 nocne stoliki, kredens, kanapa, stół, 6 krzesel. Gadzinowski K., Aleksandrowska 76, urządzenie sklepowe. Gutman A. Karwińska 6, szafa, otomana. Gutman M., Kielbacha 21, szafa. Grinberg J., Al. I Maja 21, tremo, 2 szafy, stół, 6 krzesel, otomana. Hanower I., St. Rynek 2, 10 kg. herbaty, 100 kl. kawy, 2 szafy. Hermalin H., Zawadzka 9, szafa, kredens, zegar, pomocnik, kredens. Hank A., Wschodnia 32, kredens, otomana. Honigsberg A., Al. I Maja 37, szafa,

kozetka, kredens, 2 kieliszki, 2 lichtarze, etażerka, zegar. Haber H., Konstantynowska 69, garderoba, otomana, stół, 6 krzeseł, zegar. Hodes J. Lutomska 21, umeblowanie. Hochman S., Krótka 57, kredens, zegar, lustro, szafka. Jakubowicz J., Cegielniana 114, garderoba, tremo, kredens. Jaworski Z., Zawadzka 9, pianino. Jerzolimski I., Wolborska 4, kredens, pomocnik, tremo, 2 szafy, stół, 6 krzeseł, kasa ogniotrwała, zegar pianino. Izbicki K., Północna 8, 3 szafy, kredens, tremo, otomana. Jakubowicz N., Drewnowska 9, szafa, tremo. Kakańczuk J., Jakuba 8, 9 tuz. trykotu. Kaczmarek G., Pl. Wolności 5, 20 palt. Kuperman S., Cegielniana 18, 4 lustra duże. Kurc G., Cegielniana 41, kredens, zegar, tremo, 6 krzeseł, dywan, 4 kapy, szafa, maszyna do szycia, kozetka, stół, lustro, kredens, ścianka. Kowacić A., Pańska 8, maszyna do szycia, 2 szafy. Kańczuk A., Zawadzka 36, kredens, pomocnik, tremo, biurko, 10 krzeseł, garderoba, toaleta. Kaufman Sz., Rybna 17, kredens, stół. Krystofiak A., Marysińska 34, szafa, lustro, kredens, stół. Kwiatkowska R., Zgierska 15, szafa, pulto. Litrowski Sz., Pomorska 60, 1500 tuz. pończoch. Lichtmacher M., Nowomiejska 8, 180 mtr. adamaszku. Lewkowicz Sz., Wesola 4, 3 biurka, maszyna do pisania, otomana. Lubochiński L., Podręczna 11, 2 szafy, kredens, 2 lustra, lampa, zegar, kredens. Mozes M., Wolborska 1, garderoba. Markusfeld W., Cegielniana 114, biblioteka, otomana, stolik, 5 foteli, 2 kredensy. Makowski W., Kilińskiego 48, szafa, lampy, 2 stoły, 9 krzeseł, leżanka, kredens. Markowski S., Konstantynowska 28, kredens, szafa, szafa z lustrem, umywalka, otomana. Markuze M., Zachodnia 31, leżanka, stół, 7 krzeseł, kredens, oraz 2 pary firanek, piec kaflowy. Maliniak G., Gdańska 39, kasa ogniotrw. maszyna do pisania, biurko, stół. Majerczyk I., Północna 18, szafa, otomana, tremo. Musiałek J., Brzezińska 59, waga. Mordalski W., Brzezińska 84, szafa, otomana. Mordalski I., Brzezińska 84, szafa, otomana. Najfeld B., Cegielniana 50, tremo, 2 szafy, maszyna do szycia, 2 szafki, zegar. Najdorf A., Południowa 9, tremo, 1 para storów, zegar, biurko, stół, 6 krzeseł, kredens, 2 szafy, otomana, umywalka, stół, 6 krzeseł. Nojhaus M., Szkolna 26, waga mała. Pisterman I., Konstantynowska 22, kredens, pianino, pomocnik. Pincozewski Ch., Nowocegielniana 43, kredens. Pakuła F., Dolna 6, urządzenie sklepowe, kanapa. Portycki W., Brzezińska 112, konik. Pawłowski M., Brzezińska 84/6, szafa. Pinkiewicz J., Marysińska 11, stół. Rudzki Sz., Ogrodowa 7/9, biurko, otomana, szafa. Rozenstrauch G., Narutowicza 41, kredens, biurko, stół, 6 krzeseł, fotel. Rochman M., Narutowicza 56, lustro, otomana, leżanka, kredens, szafa, stół, 6 krzeseł, bielizniarka, umywalka, 2 pary storów. Rajchman M., Południowa 23, tremo, kredens, umywalka, kasa, garderoba, 2 szafki nocne, 2 szafy, 2 fotele, stolik, kanapa, stół, 6 krzeseł, otomana, maszyna do szycia. Rzepkowicz M., Al. I Maja 25, toaleta, stół, stół biurkowy, 3 krzesła, leżanka, garderoba, 2 stoliki nocne, wieszak, waga. Retelewski P., Franciszkańska 58, tremo, kredens, stół, 12 krzeseł. Szklar J., Cegielniana 45, 8 serwisów porcelanowych. Sławin W., Południowa 27, kredens, zegar, tremo, biurko. Szafir Ch., Południowa 58, tremo, szafa, stół 6 krzeseł, biurko, 1 para storów, szafa, prasa do kopjowania, stolik, kapa. Spiro A., Narutowicza 40, kredens, pomocnik. Siennicki I., Cegielniana 57, kredens, pomocnik, zegar. Szpilka A., Konstantynowska 37a, kredens, pomocnik zegar, stół, 12 krzeseł, garderoba, toaleta, 2 nocne stoliki, leżanka, pianino, kanapa, biurko, biblioteka, stół, 2 fotele, garderoba, toaleta, 2 nocne stoliki, leżanka. Soplński W., Szkolna 19, szafa, stół, otomana, kosz do kwiatów. Szymański A., Gdańska 11, 5 par butów, 2 szafy. Szymkiewicz B., Podręczna 11, szafa, otomana, stół, serweta, kredens, 2 stoliki do kwiatów. Szmirgald M., Podręczna 5, 3 garnitury. Stasiak P., Brzezińska 95, szafa, stół, 100 but. wódki, 20 but. likieru. Tandetnik A., Północna 8, 2 szafy, lustro, maszyna do szycia, stoliki do kwiatów, 2 wazony, stół, 6 krzeseł, 2 pary storów. Tuszyński J., Al. 1-go Maja 20, szafa, zegar, lustro. Tietz E., Brajera 11, kasa ogniotrwała, biurko. Wodziński R., Konstantynowska 5, pianino. Wajs J., Wolborska 16, zegar, otomana, stół, 6 krzeseł, 2 fotele, szafa, leżanka, obraz, 2 stoliki, stolik okrągły, szafki nocne, garnitur, pulto. Wolski K., Zachodnia 30, 20 butelek likieru. Windman i Szwizgold, Piotrkowska 85, biurko. Wajnberg, W., Konstantynowska 36, kozetka, lampa. Waldman I., Podręczna 15, umeblowanie. Woller M., Podręczna 7, 20 par butów. Winter S., Drewnowska 11, szafa. Wajntraub M., Kościelna 5, szafa. Wajnberger J., Brzezińska 112, kredens, szafa. Wręczycki W., Brzezińska 100, szafa, stół. Wandachowicz F., Kielma 21, szafa, komoda. Witkowski J., Brzezińska 118, 20 butelek likieru, urządzenie sklepowe. Wajnert K., Sierakowskiego 21, pianino, biblioteka. Zychliński J., Zawadzka 9, kredens, zegar, kredens-pomocnik. Zylberberg Sz., Zachodnia 52, kasa ogniotrwała, szafa, fotel, 6 krzeseł. Zyskind E., Zakątna 21, kredens, zegar, 2 nocne stoliki, garderoba, pianino, tremo, stół, maszyna do szycia, biurko, 2 fotele. Zelcer M., Podręczna 6, 100 tuz. pończoch. Zylberman M., Nowocegielniana 27, 2 szafy, lustro, otomana, zegar. Zylbering M., Podręczna 19, lustro, 2 szafy, 9 worków mąki. Zylberszac H., Aleksandrowska 10, 2 szafy, kozetka, szafka. Zalcman J., Aleksandrowska 121, kredens, zegar, szafa, kanapa, maszyna do szycia, garderoba.

W dniu 1 października 1925 r. między godz. 9-tą rano, a 5-tą po poł.

Abe i S-ka, Piotrkowska 136, 5 paczek wełny. Befler i S-ka, Aleksandryjska 2, szafa, otomana, garderoba, kredens, 6 krzeseł. Bytoński, Piotrkowska 121, szafa. Barter M., Piotrkowska 117, lustro, kanapa. Boms G., Piotrkowska 114, szafa, stół, otomana. Bałek J., Pańska 39, 2 szafy, szafka, otomana, lustro. Boms J., Kilińskiego 86, pianino,

zegar. Cabanek A., Napiórkowskiego 49, 50 damskich sukien, 15 par obuwia. Firma „Ceranika“, Piotrkowska 121, kasa ogniotrwała. Cygler A., Narutowicza 56, bieliźniarka. Czudnowska B., Piotrkowska 79a, otomana. Dawidowicz Sz., Piotrkowska 123, kredens. Dek-tjarow A., Andrzeja 9, 10 par butów. Dębowski F., Piotrkowska 186, 5 zegarków kieszon-kowych, 4 zegarki na rękę. Dimantfajn N., Rokicińska 33, 2 szafy sklepowe. Erdla A., Kilińskiego 111, szafa, biurko. Emme F., 6-go Sierpnia 73, pianino. Farbjarz H., Piotrkow-ska 118, zegar. Frankiel A., Cegielniana 71 szafa. Frommer H., Targowa 38, szafa, kre-dens, lustro, palto. Fajfer J., Przejazd 30 pianino. Gelbbard L., Piotrkowska 113, zegar. Goldlust S., Piotrkowska 121, biblijoteka. Galusiński A., urządzenie w sklepie. Gordon M., Piotrkowska 121, kredens, otomana. Gerszt Sz., Piotrkowska 115, 2 suknie damskie, płaszcz. Gerszt G., Główna 42, szafa, bieliźniarka. Głogowska R., Piotrkowska 55, kredens, zegar. Golc Z., Andrzeja 3, kredens, tremo. Goldlust E., Al. Kościuszki 32, piao-nino, kredens, pomocnik, zegar, maszyna do szycia. Gliksman J., Piotrkowska 60, 2 szafy, 3 kapy, zegar, lustro, 4 krzesła. Gutman L., Kilińskiego 86, szafa, toaleta. Galoch A., Nowogródzka 19, szafa. Garnis W., Śląska 12, szafa, kredens. Goldminc W., Rzgowska 82, szafa. Henzel M., Kałna 25, waga, 2 bufety, waga stołowa. Hertel A., Piotrkowska 121, biblijoteka. Hiller M., Piotrkowska 121, tremo. Halbersztadt M., tremo. Hirsz-berg M., Piotrkowska 120, szafa. Hochenberg C., Nowocegielniana 18, kredens, zegar. Hince J., Przędzalniana 83, szafa, komoda, stół, 2 krzesła, zegar, Jarecki A., Kałna 36, szafa. Jesionowski J., Piotrkowska 117, pomocnik, kredens. Kluka A., Janiny 7, szafa, kre-dens. Kuczyński I., Piotrkowska 121, tremo. Korn Sz., Piotrkowska 117, lustro. Kutner D., Piotrkowska 56, szafa. Kranchorn M., Nowocegielniana 26, toaleta, szafa. Kaferman A., Zawadzka 22, pianino, kredens, otomana, zegar Kuliński K., Żelazna 4, otomana, kredens, zegar, tremo. Lelman R., Piotrkowska 92, tremo, 4 szafy, kredens, stół, lustro. Lewkowicz J., Piotrkowska 120, zegar. Lubart M., Kilińskiego 73, 4 paczki przędzy. Leszczyński J., Suwalska 3, maszyna do szycia. Łuczak W., Piotrkowska 129, kredens, garderoba, zegar. Łyczkowski J., Siedlecka 16, szafa, samowar. Mertin M., Piotrkowska 223, urządzenie sklepu. Myśluborski J., Piotrkowska 120, 2 szafy. Majewski L., Przejazd 48, tremo. Maler A., Piotrkowska 88, kredens, zegar, stół, 4 krzesła, otomana. Mijman M., Piotrkowska 58, szafa, toaleta. Margulis A., Pańska 31, kredens, tremo. Minc A., Przejazd 30, pianino, kre-dens, pomocnik, otomana, zegar, stół, 6 krzesel, lustro, garderoba, toaleta, dywan, stolik, 6 krzesel. Miedziński I., Kilińskiego 92, maszyna do szycia. Mandel H., Kilińskiego 77, szafa, maszyna do szycia. Młynarski J., Przejazd 30, maszyna do pisania. Makower B., Wól-czańska 117, fortepian, kredens. Moliński I., Żelazna 18, szafa. Niersztaj i Rozentaj, Piotrkowska 123, pianino. Nirsztaj J., Piotrkowska 223, kredens, zegar. Nojman J., Piotr-kowska 120, różny towar w sklepie. Ofenbach H., Pańska 58, pianino. Primakow M., Piotr-kowska 121, kredens. Pohl A., Nawrot 36, garderoba, toaleta, otomana. Pinkus A., Cegi-elniana 8, szafa. Pfeffer H., Piotrkowska 147, 6 obrazów, kredens, stół, 5 krzesel, 2 fotole, dywan, obrus, kredens, pomocnik, patefon, 3 płyty. Potocki A., Rzgowska 100, lustro, sza-fa, komoda, kanapa. Rajtberger A., Piotrkowska 123, pianino, kredens. Rozenblat W., Piotr-kowska 120, szafa. Różański N., Piotrkowska 117, tremo. Rozenfeld Z., Piotrkowska 133, kredens, tremo, zegar. Rzepkowicz M., Sienkiewicza 6, pianino, kredens, pomocnik, zegar. Rozenberg B., Kilińskiego 60, kredens, kanapa, zegar, stół, 12 krzesel, szafa, umywalka, biblijoteka, biurko. Rozencwajg R., Rzgowska 80, bufet, waga, pieńiek, szafa. Spiro H., Skorupki 15, pianino, kredens, pomocnik, zegar, stół. Siłski H., Piotrkowska 218, lustro, szafa. Styczyńska M., Piotrkowska 121, szafa. Sperlina A., Piotrkowska 120, zegar. Szen-barn M., Nawrot 15, 15 swetrów. Swidwińska H., Kilińskiego 113, lustro, otomana. Szyn-dler A., Główna 11, otomana, tremo. Sztencel R., Al. Kościuszki 57, biblijoteka, biurko, kanapa, 2 fotole, 4 krzesła, dywan, kasa ogn. Szlagman A., Nawrot 23, garderoba, kredens. Serwański F., Główna 50, 2 lustra, kanapa, bufet. Szałowski A., Rzgowska 108, szafa, ma-szyna do szycia, 4 krzesła. Stańczyk W., Napiórkowskiego 81, garderoba, 2 bufety, 2 sajty półka do chleba. Szkuclarek W., Rzgowska 72, szafa, lustro, 2 kapy. Swidwiński Z., Przę-dzalniana 86, 2 szafy. Trzyńska B., Piotrkowska 120, otomana. Taub H., Wodny Rynek 14, 2 szafy, 6 krzesel, kredens, 2 stoliki do kwiatów. Ulrych M., Piotrkowska 97, lustro duże, lustro małe. Werdygier H., Kamienna 1, kred., 2 szafy, otomana, tremo, biurko, fotel. Waldman J., Piotrkowska 120, samowar. Wiślicki W., Piotrkowska 117, kredens. Wajngarten S., Piotrkowska 50, 20 mtr. materiału baweln. Wolfstein M., Rokicińska 18, kredens, szafa, stół. Wolf J., Andrzeja 29, kredens, zegar, garderoba, maszyna do szycia. Weber A., Pańska 46, kredens, tremo. Wenger J., Piotrkowska 92, garderoba, umywalka, kredens, lustro, maszy-na do szycia. Winer S., Kilińskiego 120, toaleta, kredens, otomana, 2 szafy, umywalka, stół, 6 krzesel, leżanka, zegar. Zauberman S., Piotrkowska 121, otomana. Żórkowski J., Piotrkowska 120, tremo. Zimont Z., Piotrkowska 117, kredens. Zylberstajn M., Piotrkowska 117, zegar. Zelman H., Piotrkowska 64, tremo, otomana, stolik, samowar, stół, 6 krzesel, kredens. Zygałowicz R., Rzgowska 74, fortepian, 30 krzesel. Zielińska N., Andrzeja 9, tremo, szafa, zegar. Tygier M., Piotrkowska 117, tremo.